

## Трибуна Молодого Вченого

*Мазуренко В. Г.,*  
аспірант кафедри публічного та міжнародного права,  
Київський національний економічний університет  
імені Вадима Гетьмана

### ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕЗЕРВУ В УКРАЇНІ

Адміністративно-правове регулювання державного резерву в Україні є однією з основних складових національної безпеки та економічної стабільності держави. Державний резерв, як система стратегічних запасів, відіграє ключову роль у забезпеченні життєво важливих потреб країни під час надзвичайних ситуацій, таких як війна, природні катастрофи чи економічні кризи. Законодавча база для створення і управління резервами включає не лише внутрішні правові акти, але й міжнародні зобов'язання України. Важливо зазначити, що у нинішніх умовах війни з Росією ефективне управління стратегічними запасами стало критичним для підтримки функціонування економіки та забезпечення потреб населення. Недоліки в адміністративно-правовому регулюванні потребують вдосконалення для адаптації до сучасних викликів.

Закон України «Про державний матеріальний резерв» визначає основні принципи функціонування державного резерву, включаючи його формування, зберігання та використання. Одним із ключових принципів є централізоване управління запасами, що здійснюється через Державне агентство резерву України, яке координує роботу з іншими центральними органами виконавчої влади. Однак, існують суттєві проблеми з оновленням та контролем за станом резервів, що часто призводить до їхнього зловживання або неефективного використання. Ситуація ускладнюється також браком чіткого контролю за поповненням запасів, особливо в умовах війни, коли потреби держави суттєво

зростають. Необхідно вдосконалити механізми координації між державними структурами та забезпечити прозорість процесів управління.

Проблеми, що існують у нинішній системі, включають відсутність регулярного аудиту та неналежне оновлення запасів. У багатьох випадках державні ресурси можуть залишатися невикористаними або не готовими до застосування в кризових ситуаціях, через що держава стикається з додатковими труднощами. Непрозорість у процесах управління запасами створює передумови для корупційних схем, що є однією з найбільших загроз для ефективного функціонування системи державного резерву. На відміну від європейських країн, таких як Польща чи Швеція, де такі проблеми вирішуються через автоматизацію та відкритий доступ до інформації про стан резерву, Україна потребує системних реформ у цій сфері. Прозорість і регулярний моніторинг запасів повинні стати пріоритетом.

На додаток до проблем із прозорістю та аудитом, адміністративно-правова система управління державним резервом стикається з викликами в координації між різними державними органами. Чинне законодавство не передбачає чіткого механізму співпраці між Міністерством економіки, Державним агентством резерву та іншими структурами, що створює затримки в ухваленні рішень. Для підвищення ефективності управління різних видів резерву необхідно запровадити єдиний державний механізм координації між відомствами. Важливо впровадити електронні системи моніторингу та звітності, що дозволить мінімізувати ризики зловживань та прискорити процес прийняття рішень в умовах кризи. Досвід Європейського Союзу, де електронні системи управління резервом є нормою, може стати основою для подальшої модернізації української системи.

Таким чином, дослідження адміністративно-правового регулювання державного резерву в Україні дасть можливість не лише вдосконалити національну систему, але й підвищити її стійкість до зовнішніх та внутрішніх

загроз, включаючи війну. Важливо також враховувати уроки, які Україна отримала під час збройної агресії, та адаптувати свої правові механізми для забезпечення максимальної готовності державних ресурсів до кризових ситуацій. Впровадження міжнародних стандартів управління та прозорості дозволить знизити корупційні ризики та забезпечити ефективне використання резерву. Це, своєю чергою, підвищить рівень захищеності населення і забезпечить економічну стабільність навіть у найскладніших умовах.

Регулювання державного резерву базується на правових принципах. Основні принципи адміністративно-правового регулювання державного резерву містяться в Законі України «Про державний матеріальний резерв» [1]. Вони забезпечують ефективне формування, зберігання та використання стратегічних запасів держави, які призначені для забезпечення національної безпеки та стабільності в кризових ситуаціях, таких як війна або економічні катастрофи. Ці принципи включають централізоване управління державним резервом, що здійснюється через відповідні державні органи, зокрема Державне агентство резерву України, а також контроль за поповненням, збереженням і використанням стратегічних запасів. Ключовим принципом є законність, що означає, що всі процеси, пов'язані з управлінням державним резервом, мають відповідати чинному законодавству. Принципи прозорості та підзвітності забезпечують належний контроль і моніторинг, мінімізують ризики корупції та зловживань. Крім того, принцип оперативності гарантує, що резерви можуть бути використані швидко та ефективно в разі виникнення надзвичайних ситуацій або військових дій. Ці принципи формують основу для безперервного функціонування системи державного резерву і спрямовані на захист інтересів держави та суспільства.

Регулювання державного резерву базується на низці правових принципів, які забезпечують ефективне управління стратегічними запасами для гарантування національної безпеки. Основні принципи адміністративно-

правового регулювання державного резерву визначені в Законі України «Про державний матеріальний резерв»[1]. Вони охоплюють формування, зберігання, використання та поповнення стратегічних запасів, що є основою стабільності держави під час кризових ситуацій, таких як війна або економічні катастрофи. Серед ключових принципів є централізоване управління, прозорість, законність і підзвітність. За реалізацію цих принципів відповідає Державне агентство резерву України, яке координує поповнення і використання запасів, дотримуючись національних інтересів і потреб безпеки.

Принципи законності та прозорості є критично важливими для управління державним резервом, оскільки вони забезпечують відповідність процесів чинному законодавству, мінімізують корупційні ризики через належний моніторинг і контроль. Принцип оперативності, своєю чергою, гарантує, що ресурси можуть бути використані своєчасно і швидко під час кризових ситуацій, зокрема в умовах війни. Однак законодавство потребує вдосконалення для ще ефективнішого реагування на сучасні виклики.

Хоча закон уже визначає низку принципів, для підвищення ефективності системи державного резерву, на нашу думку, слід доповнити його новими принципами, запровадження яких сприятиме ще більш оперативному та прозорому управлінню стратегічними запасами. Принцип оперативності дозволить державі мобілізувати ресурси в найкоротші терміни, що є особливо важливим в умовах сучасних криз. Диджиталізація та автоматизація управлінських систем забезпечить прозорість моніторингу запасів, зменшуючи корупційні ризики. Введення принципу міжнародної координації допоможе Україні інтегруватися у світові системи безпеки та використовувати міжнародні резерви у разі потреби. Принцип безперервного аудиту, який передбачає регулярний незалежний аудит, забезпечить належну якість і актуальність запасів для їх використання в умовах війни.

### *Список використаних джерел*

1. Про державний матеріальний резерв: Закон України від 24 січня 1997 року № 51/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 13. Ст. 112.

*Сава Є. В.,*

аспірант кафедри публічного права,  
Науково-дослідний інститут публічного права

### **ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ ТА ШЛЯХИ ВІДНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ**

У сучасному світі екологічні проблеми, включаючи забруднення, виснаження природних ресурсів та знищення природних екосистем, набули глобального характеру. Війна в Україні, що триває з 2014 року та стала повномасштабною в 2022 році, суттєво вплинула на природне середовище, призвівши до забруднення земель, водних і повітряних ресурсів, масштабного руйнування екосистем та істотних змін у використанні природних ресурсів. У таких умовах особливого значення набуває розробка ефективного правового режиму для раціонального та екологічно безпечного використання природних ресурсів з метою усунення екологічних наслідків війни, відновлення довкілля та забезпечення сталого розвитку країни.

Правовий режим використання природних ресурсів, як наголошує теоретик права С. С. Алексєєв, включає комплекс правових засобів, що забезпечують певний порядок регулювання, спрямований на узгодження інтересів суб'єктів права через дозвоільні, обмежувальні та зобов'язальні норми [1]. Такий режим має не тільки захищати природні ресурси, але й створювати належні умови для їх раціонального використання, особливо у надзвичайних умовах, коли ресурси стають об'єктом військових дій або піддаються значному екологічному ризику. У сучасних умовах важливо забезпечити правові